

DF Revy

04: Netværk af biblioteker, trådløse netværk og kompetencenetværk – og hvordan hænger det sammen! **08:** OKO – Et bibliotek som intet andet **10:** Fra vinterinternatet 2008 **15:** Fem bud på begejstring **16:** Forandringsprocessen og en attraktiv arbejdsplads set ud fra medarbejdersynsvinklen **18:** Anmeldelse: Håndbog i ophavsret **21:** Campus og studiemiljø – fokus på de fysiske rammer på danske universiteter **21:** Evaluering – et tohovedet uhyre?

DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 31. årgang nr. 2, februar 2008

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
ASB Bibliotek
Handelshøjskolen
Aarhus Universitet
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck
cvu vita
MAI@cvuvita.dk

Gitte Behrens
Statsbiblioteket
gb@statsbiblioteket.dk

Simone Schipp von Branitz Nielsen
Det Kongelige Bibliotek
ssb@kb.dk

DF sekretariatet

Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Tangen 2
8200 Århus N
df@statsbiblioteket.dk

Abonnement 2008

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK,
plus porto.

Møddeløser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til
DF sekretariatet

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 3	27. feb.	uge 14
Nr. 4	03. apr.	uge 20
Nr. 5	15. maj	uge 26

Manuskripter sendes til redaktionens e-mail.

Annoncepriser 2008

1/1 side: 3800 DKK
1/2 side: 2100 DKK
2-sidet indstik, 4 farver: 3800 DKK

Priserne er excl. moms.
Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503
ISSN (online) 1901-1903

DF Revy kan downloades fra bladets hjemmeside
www.dfd.dk

04: **Netværk af biblioteker, trådløse netværk og kompetence-netværk – og hvordan hænger det sammen!**

Af Gunhild Søndergaard

08: **OKO – Et bibliotek som intet andet**

Af Ole V. G. Olesen

10: **Fra vinterinternatet 2008**

Af Naja Porsild

12: **Deff projekt: Plagiering**

Af Gina Bay

15: **Fem bud på begejstring**

Af Thomas Angermann

16: **Forandringsprocessen og en attraktiv arbejdsplads set ud fra medarbejdersynsvinklen**

Af Karen Schultz

18: **Anmeldelse: Håndbog i ophavsret**

Af Loránd-Levente Pálfi og Spiros Divaris Vesterdahl

21: **Campus og studiemiljø – fokus på de fysiske rammer på danske universiteter**

Af Anne Cathrine Trumpy

22: **Evaluerings – et tohovedet uhyre?**

Af Mai Aggerbeck

Fra Redaktionen

I Københavns Biblioteker har man længe arbejdet aktivt med elektroniske ressourcer i mange former - både som musikfiler, e-bøger, film og det, der med en bred betegnelse, kaldes licenser. Et samarbejde på tværs af bibliotekstyper har nu udmøntet sig i Biblioteksnetværk Storkøbenhavn. En optimal iværksætning af dette koncept - ikke mindst blandt kollegerne, fordrer også markedsføring og kompetenceudvikling. Målet har bl.a. været, at kolleger dels skulle have detaljeret kendskab til egne e-ressourcer, men samtidig have et godt kendskab til de andre bibliotekers store kvalitetstilbud af e-ressourcer (fjernadgang), som kun er et tastatur-tryk væk for den studerende. Et spændende projekt, der kræver stor viden hos både kolleger og medarbejderne i de omliggende biblioteker. Inspirationen til projektet er bl.a. hentet fra et lignende biblioteksnetværk i Århus, (se DF Revy, nr.2. 2006) og giver forhåbentlig igen andre inspiration til udvidet samarbejde på tværs af fysiske grænser.

Fornylse i biblioteksbyggeri hører ikke hver dag til - men læs og se lige artiklen i dette num-

mer om det nye Nationalbibliotek i Prag. Det kan man kalde nytænkning og ikke kopiering! Artiklen taler for sig selv og behøver ikke yderligere introduktion.

Plagiering er derimod noget helt andet - men hvad? DEFF har bevilget penge til at producere en webtutorial om plagiering for unge universitetsstuderende. Målet er at give de studerende nogle redskaber, så de undgår at falde i plagieringsfælden, når de arbejder med deres afleveringsopgaver og -projekter. Et både prisværdigt og ønskværdigt initiativ - ikke kun på grund af de ofte uskrevne regler for akademisk redelighed, men fordi universiteterne også er nødt til at intensivere indsatsen omkring ophavsretslige forhold og videnskabetiske retningslinjer, hvis man vil opretholde den eksisterende standard.

Videnskabsministeriets konference, Projekt Campus i november 2007 om campus og studiemiljø satte fokus på de fysiske rammer på danske universiteter. Konferencen skulle inspirere universiteternes beslutningstagere, rådgivere og

planlæggere til fortsat udvikling, således at danske forsknings- og uddannelsesmiljøer også fremover er attraktive på et globalt plan. Projektet leverer idékataloger og formidler aktuel viden og cases til uddannelsesinstitutioner, rådgivere samt beslutningstagere.

Er evaluering et tohovedet uhyrer? Den gamle romerske gud Janus står for al begyndelse og associeres med døråbninger, byporte og lignende. Men Janus karakteriseres også ved sit dobbelte hoved, der giver ham overblik og gør ham i stand til at se både frem og tilbage på samme tid. Han kan se en sag fra to sider - han er objektiv og uvildig. Han symboliserer forandring og overgange, fra en tilstand til en anden, fra en vision til en anden. Derfor blev Janus tilbudt ved enhver begyndelse, høst- og såtid, bryllupper, fødsler og andre begyndelser. Evaluering burde i virkeligheden være afledt af hans navn ligesom januar - begyndelsen på en ny cyklus, en nødvendighed for udvikling.

Netværk af biblioteker, trådløse netværk og kompetencenetværk – og hvordan hænger det sammen!

Af Gunhild Søndergaard

Biblioteksnetværk Storkøbenhavn er etableret i 2005 og består af Frederiksberg Kommunes Biblioteker, CBS Bibliotek, Gentofte Bibliotekerne, Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek, Københavns Biblioteker, Roskilde Bibliotekerne og Roskilde Universitetsbibliotek.

Gunhild Søndergaard
Bibliotekar, projektleder KKB
gsoend@kff.kk.dk

Baggrund

Studerende i alle afskygninger udgør en stor del af den daglige brugerskare også i folkebibliotekerne. Det opleves i publikumsbetjeningen, og det er dokumenteret i Niels Ole Pors' undersøgelser gennem årene og i bibliotekernes egne brugerundersøgelser. Det er åbenlyst, at blandt andet nærheden til det fysiske bibliotek spiller en rolle for studerende i dagligdagen. Det illustreres ved et stort antal fjernlån, som formidles og lånes af folkebibliotekerne via forskningsbibliotekerne til de studerende.

Andre undersøgelser beskriver, at brugere generelt ikke har indblik i (biblioteks)systemernes kompleksitet, og at det er heller ikke et mål, at de skal have det. Tværtimod er udfordringen for bibliotekssektoren at opnå en høj grad af sømløshed for brugeren.

I Københavns Biblioteker har vi længe arbejdet aktivt med elektroniske ressourcer i mange former - både som musikfiler, e-bøger, film og det, der med en bred betegnelse, kaldes licenser. De aftaler, vi har på de områder, indgås for størstedelens vedkommende i et samarbejde mellem folkebibliotekerne. Imidlertid mente vi, at det kunne være attraktivt at få adgang til nogle af de e-ressourcer, forskningsbibliotekerne har adgang til. Det kunne eventuelt ske som pay-per-view. På initiativ af den daværende chef for Københavns Hovedbibliotek, Børge Sørensen inviterede vi Biblioteksstyrelsen og efterfølgende CBS Bibliotek, Det Kongelige Bibliotek og RUB til en drøftelse af mulighederne.

Fælles licensaftaler over en bred kam for hele bibliotekssektoren viste sig ret hurtigt ikke at være en farbar vej for indeværende. Der er imidlertid

andre muligheder. Det trådløse net er hastigt blevet etableret på de fleste folke- og forskningsbiblioteker. Det gør i sig selv bibliotekerne endnu mere attraktive som arbejdsplads for studerende og andre. Det betyder nemlig, at man med sin bærbare ved hånden, uanset hvor man som studerende befinder sig, har fri adgang til de e-ressourcer, som ens universitetsbibliotek giver adgang til. Der er samtidig adgang til hjemkommunens e-ressourcer. Sidder den studerende og arbejder på et "fremmed" forskningsbibliotek, er der altså adgang både til hovedparten af dette biblioteks e-ressourcer og til hjemkommunens ressourcer.

Vi var inspireret til at dyrke disse muligheder, som - bevares - ikke er den optimale sømløshed, men et godt bud på et stort kvalitetstilbud også for de elektroniske ressourcers vedkommende.

Biblioteksnetværket bliver dannet

På et tidspunkt blev kredsen af biblioteker udvidet med 3 store folkebiblioteker, nemlig Frederiksberg, Gentofte og Roskilde. Vi er blevet spurgt, hvorfor initiativet ikke har taget flere forskningsbiblioteker, f.eks. DTU med. Udgangspunktet har været, at de tre forskningsbiblioteker, som er med i samarbejdet, har mange studerende, som også bruger folkebibliotekerne.

Lene Stampe, RUB siger for eksempel: "RUB's motivation for at gå ind i dette netværk, er jo den viden, vi har om, at vores studerende "belaster" folkebiblioteker og forskningsbiblioteker i København" og hun tilføjer: "En filial på Hovedbanegården ville være fint for os."

Der er også et spørgsmål om fysisk nærhed for de studerende. Vi kan i flere tilfælde bogstaveligt talt se hinandens biblioteker. Det kan de studerende også. Det udelukker ikke, at andre biblioteker er relevante i samarbejdet.

Projektmodning

Biblioteksnetværket fik aftalt rammerne for samarbejdet med inspiration blandt andet fra et lignende netværk i Århus. Arbejdet kunne begynde. Vi identificerede hurtigt tre områder, som alle er interessante i forhold til de studerende i Storkøbenhavn, som andre steder: Markedsføring af e-ressourcer, fysiske materialer og fælles brugergrænseflader var på dagsordenen.

For at kvalificere arbejdet med de tre områder udarbejdede netværkets biblioteker en ansøgning til Biblioteksstyrelsen om støtte til et modningsprojekt for de tre emner. Vi modtog 100.000 fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker til projektmodning. Bibliotekerne etablerede 3 arbejdsgrupper: markedsføring, materialesamarbejde og brugergrænseflader. Den sidste arbejdsgruppe kom ikke i gang, og der foreligger derfor ingen rapport.

De to øvrige arbejdsgrupper udarbejdede imidlertid begge rapporter om deres arbejde og konklusioner. Rapporterne kan eventuelt ses på Biblioteksstyrelsens hjemmeside. <http://bsweb.intrasuite.dk/content.aspx?itemguid={4EC8AE82-C692-4F0A-BD88-D9863581B1F1}>

Udfordringen for bibliotekssektoren er at opnå en høj grad af sømløshed for brugeren.

Vi identificerede hurtigt tre områder, som alle er interessante i forhold til de studerende i Storkøbenhavn, som andre steder. Markedsføring af e-ressourcer, fysiske materialer og fælles brugergrænseflader var på dagsordenen.

Materialesamarbejde – fysiske materialer

Arbejdsgruppen tog afsæt i tidligere erfaringer med forsøg om målrettet indkøb til studerende. Dertil undersøgte den forskellige tekniske muligheder for at koordinere indkøbet. Det viste sig, at der var forskellige udfordringer på den tekniske side. En udelukkende manuel arbejdsgang omkring koordineret materialekøb er tung og ressourcekrævende – udbyttet står ikke mål med resultaterne.

En ”ideel” model med køb ud fra kompendier støder også ind i forhindringer, som udspringer af vanskelighederne ved at få fat i litteraturlisterne før semesterstart, og igen er det relativt ressourcekrævende at købe ind i forhold til mange uddannelser. Som rapporten beskriver, forsøger bibliotekerne at følge op på fjernlånsbestillinger, som er én af rettesnorene for efterspørgslen.

Konklusionen var, at en mekanisk/teknisk løsning via Netpunkt/BoB-basen er at foretrække. Styregruppen i Biblioteksnetværk Storkøbenhavn vurderede efterfølgende, at der ikke i netværkets regi skal arbejdes videre med dette projekt. Det er til gengæld indtrykket, at de enkelte biblioteker i netværket i dagligdagen er meget opmærksomme på at optimere indkøbet til de studerende. I Køben-

havns Biblioteker giver det sig udtryk i opgradering af kontoen til indkøb af udenlandske bøger og i en overvågning af materialer, som hyppigt indlånes. På trods af det er indlånet fra forskningsbibliotekerne stadig meget stort, om end kurven flader lidt ud nu.

Markedsføring af e-ressourcer og fjernadgang

Arbejdsgruppen har tre afsnit i sin konklusion: Virtuel markedsføring af e-ressourcer, fysiske markedsføringstiltag og ønskescenariet (se nedenfor).

Styregruppen identificerede markedsføringsaspektet som det felt, hvor det næste skridt i samarbejdet skulle tages. En brugerundersøgelse, som går i dybden med de studerendes brug af (folke-) bibliotekerne var og er også på listen over ønskede projekter.

På baggrund af tilskuddet til projektmodning og resultaterne fra arbejdsgruppen vedrørende markedsføring, sendte vi med en god portion optimisme en ny ansøgning til Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker. Ansøgningen drejede sig om støtte til et egentligt markedsføringsprojekt i forhold til slutbrugere og kolleger, som er de to målgrupper, som arbejdsgruppen ovenfor peger på. Desuden indeholdt ansøgningen et beløb til en brugerundersøgelse.

Det skulle vise sig, at Biblioteksstyrelsen og Det Rådgivende Udvalg ikke støttede ansøgningen trods det, at man fandt både markedsførings- og videndelingsaspektet var gode indsatsområder. Man fandt at en undersøgelse af biblioteksbenyttelsen for en gruppe studerende fra RUC og CBS falder uden for Udviklingspuljens område. Desuden begrundes afslaget med, at det er Biblioteksstyrelsens intention at støtte bredere, nationale markedsføringstiltag.

”Less is more”

Uden tilskudsmidler til det fortsatte arbejde tog netværkets styregruppe beslutning om at udsætte brugerundersøgelsen og iværksætte markedsføringssidéerne i en mindre målestok finansieret af bibliotekerne i netværket. Helt kort blev det besluttet, at vi skulle gå i gang med en kombineret markedsføring og kompetenceudvikling i forhold til kollegerne i de 7 biblioteker. I forhold til slutbrugeren skulle der sættes gang i en markedsføring af e-ressourcer og fjernadgang til e-ressourcerne. I den markedsføring af e-ressourcerne, der var henvendt til slutbrugeren skulle der især fokuseres på det trådløse netværk som en meget vigtig mulighed for fjernadgang til e-ressourcerne.

”I forhold til virtuel markedsføring af licenserne anbefaler projektgruppen, at der findes en synlig og markant placeret indgang til biblioteksinformationer målrettet studerende. Man kunne overveje ens logo og grafisk udtryk, således at branding af ydelsen bliver så synlig som muligt. Vi foreslår yderligere, at der udarbejdes en grafisk løsning, hvor de forskellige bibliotekstyper og deres tilgang er tydelige.¹ Den grafiske model kan kombineres med en tekst med praktisk information om licenser m.m., der gør de studerende opmærksom på, hvilke muligheder de har på de forskellige biblioteker og i de forskellige baser. Vi anbefaler, at der udarbejdes/oplistes regelsæt med hensyn til benyttelse i samspil med Fjernadgang.dk.

I forhold til fysiske markedsføringstiltag ser projektgruppen to målgrupper: Studerende og bibliotekspersonale. Det er vigtigt at koble elektroniske tiltag på en fysisk markedsføring og man kan vælge at iværksætte en kampagneperiode på de deltagende biblioteker. Projektgruppen foreslår, at man går videre med tanker om at lave en fælles side, hvor man samler al viden på et sted i form af en samlet indgang med en egen webmaster.

Projektgruppen konkluderer, at for den studerende som slutbruger er sømløs adgang til alle de indkøbte e-ressourcer på tværs af folke- og forskningsbiblioteker et ønskescenarie, der kan opstilles som det overordnede mål. Tiltag på området kan arbejde hen imod en sømløs arkitektur – en fælles indgang i både folke- og forskningsbiblioteker til de samme ydelser, blandt andet bedre adgangsveje til netjenester. Dette må stå som et mål, der overordnet set kan arbejdes hen imod. Desuden skal det i ”det hybride bibliotek” være et mål, at integrere den virtuelle information i den daglige liv- og arbejdsituation for så mange grupper som muligt”

¹ Projektgruppen er ikke helt enige om det smarte i at udarbejde ens logo og grafisk udtryk, med mindre det refererer til kendte og indarbejdede systemer eller tjenester.

Vort mål har således ikke været at uddanne kollegerne til at give en egentlig faglig vejledning i de andre bibliotekers baser. Vores mål har været, at vi udover at have detaljeret kendskab til egne e-ressourcer også skal have et godt kendskab til de andre bibliotekers enorme kvalitetstilbud af e-ressourcer, som kun er et tastatur-tryk væk for den studerende.

Kollegerne

Til opgaven med markedsføring og kompetenceudvikling i forhold til kollegerne udpegede netværket repræsentanter fra de 7 biblioteker. Der er tale om personer, som har et stort kendskab til deres eget og eventuelt andre bibliotekers e-ressourcer. Dertil er det personer, som er vant til at introducere og undervise. Med rette fik denne gruppe navnet "Kompetencenetværket". Opgaven for netværket defineres i biblioteksnetværkets handlingsplan for 2007 til at være følgende:

Der afholdes 6 temaformiddage vedrørende elektroniske ressourcer for biblioteksnetværket og der udarbejdes markedsføringskampagne målrettet slutbrugere/studerende i biblioteksnetværkets område vedrørende elektroniske ressourcer og trådløst netværk

Kompetencenetværket planlagde i løbet af 2 møder de 6 temaformiddage, som blev afholdt for kollegerne i de 7 biblioteker og for kolleger fra nogle af de øvrige store folkebiblioteker i Storkøbenhavn.

Der var en del overvejelser i planlægningen, emnebaserede introduktioner, bred pensel med bibliotekernes 'sortiment' af e-ressourcer, skiftende program eller 6 ens temaformiddage. Resultatet blev, at repræsentanterne fra de tre forskningsbiblioteker hver havde et oplæg om deres ressourcer med en vis 'arbejdsdeling', så universalsbibliotekerne Det Kongelige Bibliotek og Roskilde Universitetsbibliotek lagde vægten på forskellige ressourcer. CBS Bibliotek lagde naturligvis vægten på de e-ressourcer som i særlig grad kendetegner CBS.

Folkebibliotekerne bidrog med et fælles oplæg med et udpluk af e-ressourcerne i folkebibliotekerne om licensguide.dk og om fjernadgang.dk.

Vores tanke med temaformiddagene var at give kollegerne i de deltagende biblioteker værktøjer til at give de studerende, som vi ovenfor har konstateret 'vandrer', et indblik i det samlede tilbud af e-ressourcer. Erfaringsmæssigt har langtfra alle studerende et overblik, ej heller altid viden om de e-ressourcer, de via campuslicenser har adgang til fra et hvilket som helst sted i verden. Vort mål har således ikke været at uddanne kollegerne til at give en egentlig faglig vejledning i de andre bibliotekers baser. Vores mål har været, at vi udover at have detaljeret kendskab til egne e-ressourcer også skal have et godt kendskab til de andre bibliotekers enorme kvalitetstilbud af e-ressourcer, som kun er et tastatur-tryk væk for den studerende.

Vi ville også gerne slå et stort slag for fjernadgang. Så i temaformiddagen indgik, at de enkelte biblioteker fortalte, hvordan man netop hos dem opnår fjernadgang og ikke mindst vigtigt, hvem der kan få fjernadgang.

Lene Stampe fra RUB siger: "*På RUB er vi nu blevet mere opmærksomme på, at enhver bruger også har adgang til sin hjemkommunes elektroniske ressourcer*".

Vi har endnu ikke det sømløse bibliotek, men præ-sømløshed kan vi måske tillade os at tale om. I min optik kræver dette stor viden hos medarbejderne – også i de omliggende biblioteker, og det kræver transparens og oplysning om adgangsveje

Evaluering af temaformiddagene

Der var cirka 80 deltagere i temaformiddagene i alt. Fra den skriftlige evaluering er det vores indtryk, at langt hovedparten var godt tilfreds med udbyttet.

Det giver sig udslag i en generelt set god vurdering af indhold og niveau og enkeltstående positive kommentarer:

Rigtig godt med en introduktion til forskningsbibliotekernes tilbud og muligheder + licensguide og netværket. En god måde at profilere databaserne på – giver også mulighed for videndeling på tværs. Det vil blive en stor hjælp med det kommende website.

Der er naturligvis også deltagere, som havde forventet noget andet, og udtrykker dette i deres kommentarer.

Pjece, plakat og kollegaweb

En mindre gruppe i kompetencenetværket udarbejdede en brochure og plakat, som er distribueret via bibliotekerne og som i denne vinter vil blive yderligere distribueret for eksempel via kollegier og lignende. Brochuren indeholder i meget kort form en anvisning om brugen af e-ressourcer både via fjernadgang og i bibliotekerne. Desuden indeholder den oplysninger om den vejledning og book-en-bibliotekar, som bibliotekerne tilbyder. Det har været svært at måle effekten af brochuren og plakaten, idet det ikke inden for de beskudte økonomiske rammer har været muligt at foretage nogen egentlig evaluering af denne del af indsatsen.

I kompetencenetværket fandt man, at en webside for kollegerne med oplysninger om betingelser for fjernadgang på de enkelte biblioteker ville være en hjælp. Undervejs i arbejdet har det udviklet sig til, at websiden også kommer til at indeholde nyheder om e-ressourcer og en blog. Alt sammen beregnet for bibliotekskolleger. En betaversion eller måske

en "Release Candidate" vil være tilgængelig, når dette DF Revy udkommer. Adressen er www.bibliotek.kk.dk/storkoebenhavn. Den planlagte kollegaweb blev overordentlig positivt modtaget på temaformiddagene.

Hvordan fortsætter samarbejdet i netværket i fremtiden

Biblioteksnetværkets styregruppe har besluttet, at kompetencenetværket kan genoplives i det omfang, der opstår idéer til temaformiddage eller kurser. Der kommer nye ressourcer til, og kravene fra slutbrugerne ændrer sig over tid.

Vi har stadig planer om en undersøgelse, som – eventuelt i interviewform, undersøger de studerendes motiver for valg af biblioteker. Især Roskilde Universitetsbibliotek har talt for

denne undersøgelse; CBS Bibliotek, København og formentlig flere andre biblioteker i netværket er interesserede i at indgå.

Den 25. januar 2008 blev der afholdt et idéseminar om sociale teknologier. Herfra kommer et idékatalog, og det er hensigten at iværksætte et antal af disse. For nogle af idéernes vedkommende vil dette sikkert ske med tanke på en ansøgning om udviklingsmidler.

Netværkets arbejde baseres på de ressourcer, som bibliotekerne lægger i det. Der arbejdes med møder i styregruppen og efter behov i ad hoc arbejdsgrupper. Københavns Biblioteker varetager sekretariatsfunktionen for netværket.

Interesserede biblioteker er velkomne til at henvende sig til denne artikels forfatter for flere informationer.

En betaversion eller måske en "Release Candidate" af denne kollegawebside vil være tilgængelig, når dette DF Revy udkommer.

Adressen er: www.bibliotek.kk.dk/storkoebenhavn.

OKO – Et bibliotek som intet andet

Af Ole V. G. Olesen

Den 2. marts 2007 blev vinderen af en international arkitektkonkurrence til et nyt nationalbibliotek i Prag afsløret. Vinderen, arkitektfirmaet FUTURE SYSTEMS, ledet af Jan Kaplický, har tænkt en bygning så logisk og effektiv, at dens struktur fortjener udbredelse, så biblioteker, og især forskningsbiblioteker, har kendskab til dens principper når fremtidige udvidelser, om- eller nybygninger overvejes.

Ole V. G. Olesen
Biblioteksstuderende
olesenbagneux@gmail.com

Bibliotekets formål

Selve formålet med OKO er at føre biblioteket ind i den teknologiske nutid. Vel at mærke som bibliotek, ikke som bogløst "informationscenter". Det er selve det nyskabende ved ideen, en helt fundamental tro på bibliotekets fremtidige berettigelse, og hvad bedre er: det lader til at kunne lykkes.

OKO er ikke en substitut for biblioteket i Klementinum-komplekset – et af Europas absolut fornemmeste. Det barokke bibliotek med de storslåede gallerier og dertil hørende bøger får lov at stå – naturligvis. Pointen med fornyelsen er ikke, som eksempelvis planerne for universitetsbibliotekets afskaffelse i det centrale København, at udslette vidnesbyrd om tidligere epokers skrift- og kulturbærende institutioner.

Men som nationalbibliotek betragtet er Klementinum absolut utidssvarende. Med sine mørke korridorer, lukkede hylder, flere dages ventetid på bøger og utallige fjernmagasiner uden for Prag opfylder det langt fra sit formål. Med den nye filial ønskede nationalbibliotekets bestyrelse at fjerne disse faktorer i ambitionen om at opnå et mere funktionelt bibliotek, der således ville være tættere på et ideal om oplysning og tilgængelig viden, i stedet for blot være et bjergtagende rum til fremvisning for turister. De mange gamle værdifulde bøger, som er i det tjekkiske nationalbiblioteks varetægt, bliver i Klementinum-komplekset, hvorimod bøger af nyere dato, og alle fremtidige anskaffelser, vil være at finde i den nye filial. Således vil de bøger, der vil finde mest anvendelse, være at finde i omgivelser, der netop tillader det.

Placeringen af OKO udgør en lille genistreg i sig selv: på Letná plateauet umiddelbart udenfor, og over, Prags gamle bykerne. Belært af de tragiske oversvømmelser i 2002, hvor Moldau gik

over sine bredder og ødelagde mange sjældenheder i både Prag og det øvrige Centraleuropa, er der valgt en placering langt over flodens normale niveau. Dette tillader samlingen af alle bøger netop det sted, idet man risikofrit kan grave dybt ned i jorden. Det har nemlig været nationalbibliotekets ønske at eliminere alle fjernmagasiner, og samle alle bøger i en stor filial. Men hvordan løser man den opgave? 10 millioner bøger fylder. Og man må regne med at bogproduktionen fortsætter mange år i endnu, til trods for e-bøger og andet isenkram.

Bygningens funktionelle struktur

Når man betragter OKO's logik, en slags "bibliotek som maskine" føler man sig hensat til filmen *Brazil* af Terry Gilliam hvor selve dokumentationen foregår. Et sindrigt system af bånd, elevatorer og mennesker sikrer et sprogs fuldstændige repræsentation i en institution af uoverskuelige dimensioner. Imidlertid er der en afgørende forskel. FUTURE SYSTEMS fremlægger i deres forslag en struktur, der letter arbejdsgangene for både ansatte og lånere. Som oftest, når man sporer sand genialitet, er det tænkte rørende simpelt. Ideen er ellers ambitiøs: I løbet af fem minutter kan en hvilken som helst person, et hvilket som helst sted i biblioteket, konsultere en hvilken som helst bog. Her skal der mindes om, at der for et meget stort antal lånere er 10 millioner bøger at vælge imellem¹. Men det er muligt. Det kan lade sig gøre ved at robotstyre det underjordiske magasin, som biblioteket placeres oven på. Derved spares korridorplads, da robotternes fangarme og skinnesystemer er meget lidt pladskrævende i forhold til mennesker.

På den måde får man plads til mange flere bøger på meget mindre plads. Man aktiverer robotterne under jorden fra bibliotekets computere, der samtidig registrerer, hvilken etage man befinder sig på. Robotten finder bogen, lægger den i en boks og transporterer den til en central skakt. Derfra løftes boksen indeholdende bogen med en minielelevator til den etage, som robotten i starten registrerede. Der lander den i en afhentningskranke, hvor bibliotekspersonale tager den ud og sætter den på en hyld til afhentning. Processen foregår så med modsat fortegn, når bogen skal tilbage på plads.

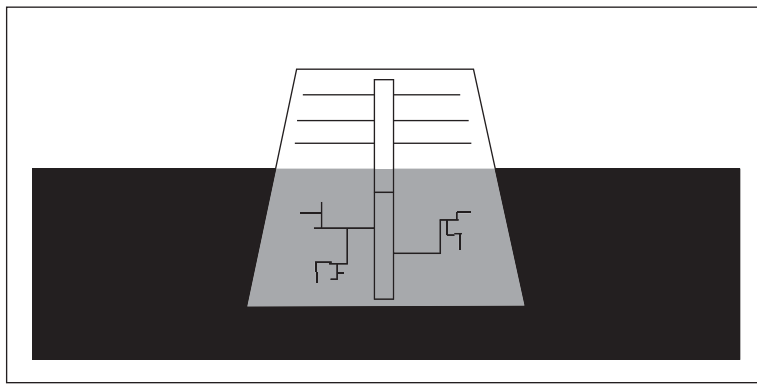
Det er værd at notere sig, *hvor* effektivt et sådan bibliotek er.

Man har her ikke argumenteret for bibliotekets berettigelse ud fra kulturpolitiske eller uddannelsespolitiske synspunkter, selvom sådanne argumenter absolut er både relevante og nødvendige. Nej, man har simpelthen tænkt en biblioteksmaskine med så høj *performance*, at den ikke kræver argumenter for sin eksistens.

Fremtidig typologi for biblioteksarkitektur – og dets konsekvenser

En ny typologi for biblioteksarkitektur synes med udtænkningen af OKO at være undervejs. Ikke ulig pyramidens logik, der indeholder det (under)jordiske opstigning mod himmelen. Hvis magasiner fra nu af ikke styres af mennesker, men af robotter, kan langt de fleste fjernmagasiner i verden blive til fortid. Oven på det kan man placere legemer, der af hensyn til energibesparelse og logisk cirkulation må aftage i volumen, jo højere, de strækker sig. Man kan i den forlængelse tænke sig biblioteker, hvor man indretter funktioner således, at bøgerne tages i anvendelse

¹ Projektet indeholder planer for fremtidig udvidelse til yderligere 4 millioner bøger

Arketyologi for fremtidige biblioteker?

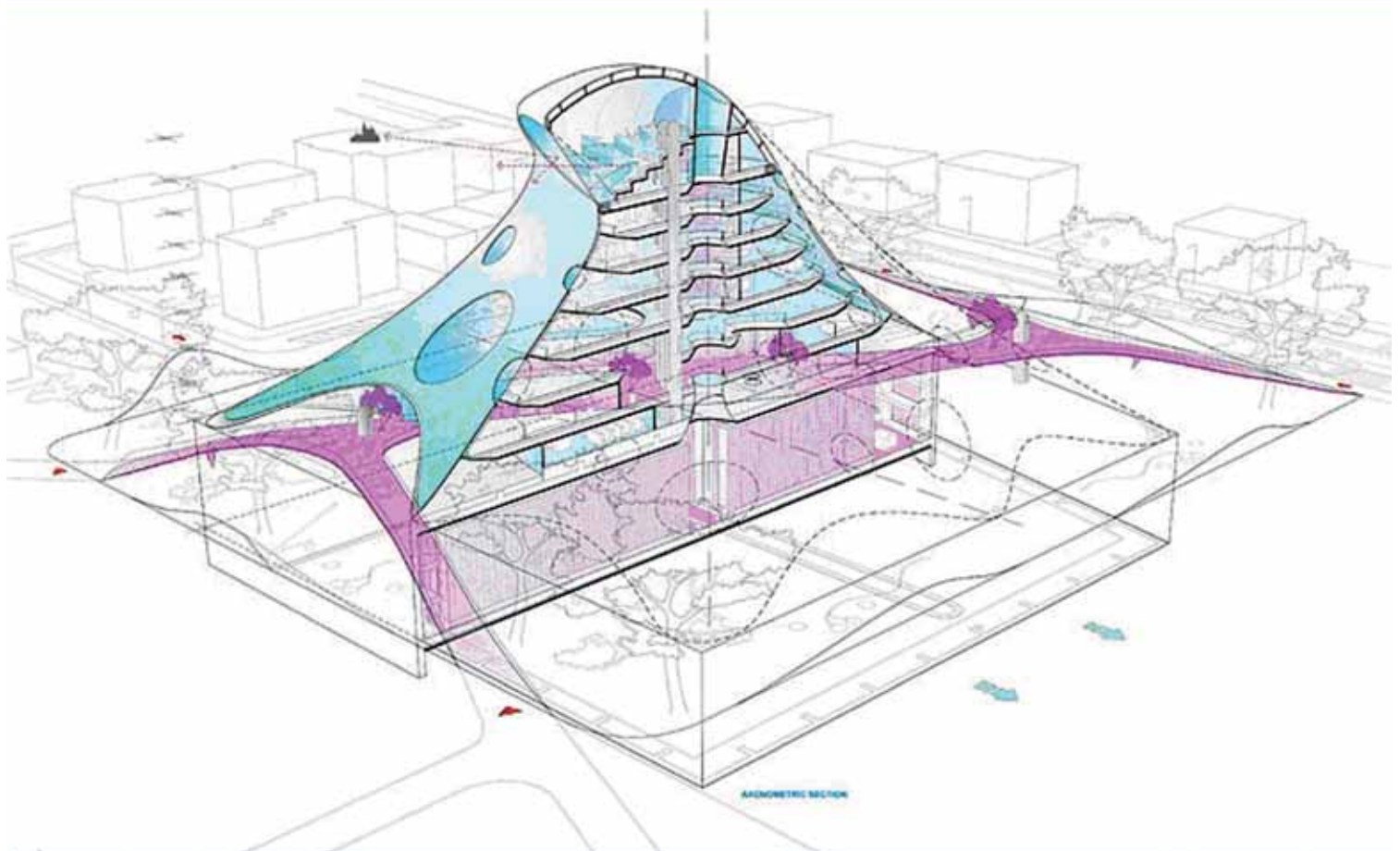
til stadig mere koncentrerede formål, jo højere man trænger op i bygningen. Afhentningscentral, skrive- og arbejdsceller, læsesal.

En konsekvens, der ikke skal undervurderes, er denne bibliotekstypologis manglende mulighed for serendipitiv informationssøgning. Magasinerne i en sådan type bibliotek vil ikke være tilgængelige for mennesker, og det vil ændre den måde, hvorpå vi tilegner os viden. Her ligger udforskede muligheder for at studere sammenhængen mellem eksempelvis fuldttekstdatabaser og sådanne biblioteker. Grundlæggende rejser typologien store spørgsmål om, hvordan vores viden er tilgængelig.

Potentiale i forhold til folke- og forskningsbiblioteker

Den store debat i forbindelse med Ålborg og senest Københavns hovedbiblioteks omstrukturering kan med fordel sættes i forbindelse med denne typologi. Idet det ansues nødvendigt at deponere flere bøger på magasin, for at sætte ind med en mere gennemtrængende formidling i bibliotekets umiddelbart tilgængelige rum, kunne et sådan system sikre, at en deponering ikke betyder, at magasinets indeholdte bøger blot gemmes væk for offentligheden, men (i det mindste) kan nås med stor lethed.

For forskningsbiblioteker kan denne typologi ligeledes bruges til at skaffe mere plads. Man kan forestille sig, at det vil blive lettere at integrere biblioteker med selve uddannelsesinstitutionen, idet bøger ikke nødvendigvis skal afhentes i en særskilt bygning, men kan transporteres til de lokaler, hvor der foregår undervisning med selv samme bøger på pensumlisten. Ligeledes ville udarbejdelse af rapporter og den dertil krævede litteratur kunne smelte mere sammen, idet man kan forestille sig små "referenceøer" med bibliotekarer midt i en universitetsbygning, blandt undervisningslokaler, aulaer og kontorer. Bibliotekernes fysiske rum kan tænkes fuldstændigt om.

OKO

Ordet OKO er tjekkisk for øje. Selve biblioteksarkitekturen er nemlig formet som en stor blød klump, der kulminerer i et øje, der betragter Prag. Ikke et uhyggeligt overvågende øje, som modstandere af byggeriet let forfalder til, men et øje der fordomsfrit betragter byen, kulturen, og således tager spejl af den, idet bygningen kommer til at indeholde den kultur den ser. Smukkere symbol for et bibliotek findes næppe.

Litteratur

The eye above Prague : a library for the third millennium / Jan Kaplický et al. Oversat af Kateřina Hilská. National library of Czech Republic, 2007.

Rummets arkitektur – arkitektens rum : En introduktion til Europas arkitekturhistorie / Lars Marcussen. Arkitektens forlag, 2006.

Åbningen af biblioteksrummet : de formative år i danske folkebibliotekers arkitektur i det 20. århundredes første halvdel / Nan Dahlkild. Danmarks Biblioteksskole, 2006.

FRA VINTERINTERNATET 2008

DF's Vinterinternat og Klarskovgaard hører uløseligt sammen. Det er stedet, som vi hver gang nyder at vende tilbage til og gerne ville besøge også på andre tider af året for at udforske de skønne og inspirerende omgivelser og opleve dem under en anden farvepalet. Det er stedet, hvor vi mødes med kolleger og fagfæller, får genopfrisket vores netværk og etableret nye og sidst men ikke mindst får udvidet vores horisont.

I år var ingen undtagelse. Udenfor jog blæsten i galop over stok og sten og satte skumsprøjt på bølgetoppene. Og indenfor blev vi beriget med udfordrende causerier om tackling af arbejdspladser under forandring, om ledelse og tillid, om begejstring og smil. Og traditionen tro har dette nummer også et par artikler med fra Vinterinternatets foredragsholdere til oplysning og inspiration for dem, der ikke kunne deltage i år.

Institutionssammenlægninger, som alle (næsten) har været underlagt i den seneste tid gør fordring på en positiv anskuelse fra begge sider - en kanonisk ledelse og redebonne medarbejdere. Nogle kan glæde sig over fornyede perspektiver, mens andre må "sluge" en bitter pille over de barske konsekvenser. Temaet var derfor oplagt: Hvordan understøttes den innovative arbejdsplads, hvordan skabes balance mellem udfordringer og kompetencer og hvordan kan kedsomhed i organisationskulturen ændres til begejstring?

Begejstringens kompetencer – hvad er det og hvad kan det bruges til? Svaret lød: Udvikling, resultater og kreativitet. Hvis ikke jeg vil dét, jeg skal, giver det modstand og bliver en negativ spiral i hele organisationen. Hvis ikke jeg kan dét, jeg vil, kræver det kompetenceudvikling på eget initiativ. Hvis ikke jeg kan dét, jeg skal, nødvendiggør det kurser og kompetenceudvikling på organisationens initiativ.

Visionærvær og organisatorisk musikalitet var nye beskrivende termer, hvis indhold og betydning for organisationen også blev levendegjort. Og i samme åndedrag blev der stillet spørgsmål og udsagn til eftertanke:

- Hvilken historie, vil du gerne have skrevet om dig selv som medarbejder/leder?
- Giver det mening – det du har gang i? Hvis ikke, så må du flytte dig!
- Sørg for at sige fra for at kunne træde i karakter!
- Bevidning – er du synlig i din organisation? Et vigtigt parameter for din egen trivsel på arbejdspladsen.

De fleste har oplevet, hvilken kolossal forskel ledelse gør. Både den gode og den elendige. Gennem lederskabet udvikles både organisationer og mennesker; lederskab kan føre til storslåede resultater, eller lægge alt dødt. (Læs mere om visionærvær og organisatorisk musikalitet på: www.elsebethtank.com).

Kommunikation er en betydelig ingrediens i hele processen. Måden, man samordner og koordinerer kommunikationsudtryk for hele organisationen, er væsentlig for dens trivsel og her er humoren et helt gratis og ganske effektivt værktøj.

Humor er nemlig en kompetence – den kan udvikles! Den sidder i din højre hjernehalvdel, men hos mange lever den desværre en hensygnende tilværelse – og det er synd og skam, når man ved at bruge den, kan skabe en attraktiv og positiv arbejdsplads, hvor der gives plads til mere end den daglige trummerum. Humor virker nemlig som økologisk stressmedicin. Også det fysiske rum spiller ind på vores velvære og kreativitet - en simpel ommøblering kan gøre underværker, strategisk placering af tegneserier, overraskelser etc. Arbejdslivet er en stor del af vores liv, derfor har vi også en forpligtelse til at tilbringe arbejdstiden på en meningsfuld og givende måde.

Vinterinternatet 2008 "Plads til begejstring – ledelse og medarbejdere i forandring" gav anderledes stof til eftertanke om alternative former for ledelse og for samvær. AHA – sådan kan man også lede! Meget inspirerende.

Naja Porsild
Redaktør
DF Revy

Open Journal System (OJS) i DK

Implementering og drift af online tidskriftspublicering er en omfattende opgave. Der er mange forskellige aspekter at tage hensyn til og ofte er der ikke så mange steder at hente inspiration.

Herhjemme har der været forsøg med flere forskellige måder at publicere på, både i almindelig website-design og i deciderede publiceringsværktøjer. I det forløbne år er det canadisk udviklede (OpenSource) Open Journal System (OJS) poppet op ved flere lejligheder i forbindelse med e-publikeringsprojekter i forskningsbiblioteksverdenen.

På CBS Bibliotek har vi haft OJS i drift siden 2005. Det sidste års tid har vi oplevet en større interesse fra forskningsmiljøerne som forhåbentlig fortsætter i det nye år. Desuden er vi gennem deltagelse i et NordBib-projekt (NOAP), i kontakt med flere institutioner i Norge, Sverige og Finland som også har engageret sig i OJS.

Med andre ord er OJS tilsyneladende ved at få en relativ stor base i Danmark, og norden generelt. Det synes jeg, vi bør udnytte til at inspirere og hjælpe hinanden og koordinere eventuelle udviklingsønsker. Derfor vil jeg gerne i kontakt med de andre biblioteker eller institutioner, der

er ved at implementere eller allerede driver en installation af OJS.

Interesserede kan sende en mail til mig på nedenstående adresse så vil jeg forsøge at sætte i værk.

Kurt Mathiesen
CBS Library
km.lib@cbs.dk

CBS, OJS: <http://ej.lib.cbs.dk>
NOAP: www.ub.uit.no/wiki/noap

EBSCO's grønne initiativ

Er du bekymret for miljøet?

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Sammen kan vi gøre en indsats for at beskytte vores planet.
Find flere oplysninger på www.ebsco.com/green

Elektroniske &
trykte tidsskrifter

Håndtering & adgang
til e-resurser

Bibliografiske &
fuldtekstdatabaser

E-bøger

Deff projekt:

Plagiering

Af Gina Bay

Deff bevilgede i oktober 2007 penge til projektet: Webtutorial om plagiering. Projektet har som formål at producere en webtutorial om plagiering for unge universitetsstuderende.

Af Gina Bay
Bibliotekar
SDUB
ginabay@bib.sdu.dk

Projektet

Eller rettere sagt, så håber vi med tutorialen at kunne give de studerende nogle redskaber til at undgå at falde i plagieringsfælden. Projektidéen er opstået i slipstrømmen på www.ubtesten.dk. Her har der været stor interesse for modulet om regler og redelighed.

Projektorganisationen er koncentreret omkring DF's Forum for Brugeruddannelse, men er derudover kendetegnet ved at have en række samarbejdspartnere:

- En SDU-arbejdsgruppe bestående af akademisk vejleder, studiekoordinator og fire undervisere
- National følgegruppe med repræsentanter fra akademiske skrivecentre fra Århus og Københavns Universiteter
- International følgegruppe med bl.a. Jude Carroll, der gennem de sidste par år har turneret Norden rundt og på inspirerende vis forklaret os om plagieringsproblemer
- Eksternt infografikfirma, der tager sig af den tekniske del samt layout.

Én ting er vi meget opmærksomme på i projektet: Vi ønsker ikke at stille os op som de store bussemænd. Det er ikke den del af bibliotekernes image, vi ønsker at forstærke. Konceptet for tutorialen er, at vi (måske lidt naivt) tror på, at en del af den "snyd" der foregår, er ubevidst og kan være udtryk for dårlige eller sjuskede studievejere.

Et andet aspekt er, at reglerne for akademisk redelighed ofte først bliver forklaret for den studerende, når det er gået galt.

Tutorialen vil tage fat på disse problematikker. Konceptet er forebyggelse og tillid frem for overvågning og straf. Vi vil eksplicite forhold

omkring plagiering, som den enkelte studerende kan tage stilling til, inden det går galt. Vi kan ikke stoppe al snyd med denne tutorial. Men vi kan forhåbentlig afhjælpe noget af den "snyd", der sker ubevidst.

Et vigtigt udgangspunkt for projektet har været at genbruge det bedste fra de eksisterende internationale tutorials og tilpasse dette til en dansk kontekst. Den oprindelige inspirationskilde har været San José State University Library tutorial¹.

Siden da har vi opdaget Fairfield². Begge tutorials har en forklarende og instruerende del kombineret med en quiz, hvor man kan teste sin egen evne til at skelne korrekt kildehåndtering fra plagiat.

I projektets ånd er der indgået aftaler med ophavsmændene til begge tutorials, således at vi kan overtage og bearbejde indholdet til danske forhold. Og vi krediterer selvfølgelig deres gode arbejde, såvel i tutorial som i andre sammenhænge, som hér.

Plagieringsbegrebet

Plagieringsbegrebet er i sig selv en svært håndterlig størrelse. Flere af dem, der har beskæftiget sig indgående med emnet, giver udtryk for, at begrebet ikke har nogen fast betydning. Begrebet forklares på forskellige måder alt efter om det gælder det æstetiske felt, patenter/varemærker eller uddannelsessektoren. Og hvis vi bare koncentrerer os om uddannelsessektoren er der tale om mere eller mindre klare etiske retningslinjer. Men lad os kigge på nogle definitioner:

Mulige definitioner

Den nævnte webtutorial fra San José University Library definerer plagiering således:

"Plagiarism is the act of using someone else's words, sentences, or ideas and passing them off as your own without giving proper credit to the original source."

Fairfield har en kortere version: *"Plagiarism - the presentation or submission of another's work as your own."*

På en workshop afholdt med SDU-arbejdsgruppen var der enighed om, at det ikke var hensigtsmæssigt at lave en "komplet" definition á la San José. Men i stedet lægge sig op af en kortere version á la Fairfield. Så indtil videre arbejder vi med en meget kort definition: *"Plagiering er at bruge en andens tekst som sin egen uden korrekt kildehenvisning."*

Det vil dog være nødvendigt at supplere definitionen med forklaringer på de enkelte termer. Tekst skal fx forstås meget bredt. Det kan bestå i: idéindhold, ordlyd, sætninger, strukturer, tabeller, billeder, grafik, programkoder, diagrammer, websider, interviews, kunstværker etc. At bruge kan fx bestå i at: citere, parafrasere, referere, oversætte, kopiere etc.

Etik / Jura?

Plagiering befinder sig et eller andet sted imellem ophavsretslige forhold og videnskabsetiske retningslinjer. Reglerne støder op til ophavsretslige forhold, men er ikke jura! Netop dette forhold blev der sat fokus på ved et symposium om plagiering i november 2007 arrangeret af Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA). Symposiumet tiltrak i øvrigt omkring 180 menne-

¹ <http://tutorials.sjlibrary.org/tutorial/plagiarism-selector.htm>

² www.fairfield.edu/x14498.html

TEMADAG

Den 3. april afholder DF's Forum for brugeruddannelse en temadag om plagiering

- » Indlæg af bl.a. UBVA's formand Morten Rosenmeier
- » Du får en chance for at sætte dit og din institutions præg på webtutorialen om plagiering
- » Webbureauet Tekstur vil præsentere sit bud på, hvordan tutorialen skal udformes for at ramme målgruppen

sker og vi blev beriget med en halv snes oplæg, der alle hver især gav nye og unikke vinkler på emnet.³

Indledningsvis tydeliggjorde Ole-Andreas Rognstad⁴, hvordan plagiering befinder sig midt mellem jura og etik. Den tydeligste forskel er den manglende idébeskyttelse i ophavsretsloven: "Ophavsretten indebærer ikke nogen idébeskyttelse. Ideer, principper, motiver og lignende bag et værk kan frit tilegnes af andre. Det er kun værkets konkrete udformning, der nyder beskyttelse"⁵. Derimod er det mere tvivlsomt, om det videnskabsetisk er i orden, at man anvender andres idéer uden at kreditere ophavsmanden!

Hanne Kirk Deichmann, ASB og UBVA's formand Morten Rosenmeier uddybede⁶ dette forhold mellem etik og jura. Rosenmeier startede sit indlæg med at præsentere tre overordnede videnskabsetiske normer. Videnskabsetikken er sådan set ligeglads med originalitet og kreativitet, men:

- Man skal opføre sig ordentligt!
- Man må ikke smykke sig med lånte fjer!
- Man må ikke snylte!

Flydende grænser

Her et par af Rosenmeiers konkrete eksempler til overvejelse:

- Må man overtage andres idéer, herunder teorier, meninger etc.? Kan der være tilfælde, hvor det er i orden – og hvordan håndterer man så "kildehenvisningen"?

- Må man overtage andres kildehenvisninger? Kan der være tilfælde hvor det er i orden – og/eller hvilke problemer kan der være i det?
- Må man plagiere sig selv? Egentlig dobbelt-publicering er "nok" forkert? Overtagelse af egne opfattelser uden kildeangivelser er vel ok? Overtagelse af egne kortere tekstafsnit er vel ok?

Fælles for eksemplerne er, at de ophavsretsligt kunne være i orden – men forskningsetisk er de tvivlsomme. Hvis man gransker dybt i sin samvittighed, er det nok ikke helt i orden. Og dette sætter netop fingeren på det vanskelige i plagieringsbegrebet. Hvis etiske standarder og samvittighedsfølelse er det, der skal gælde? Studerendes, undervisers, studieleders, rektors? Under alle omstændigheder vurderes hver enkelt sag særskilt.

På SDU indberettes plagieringssager fx til rektor, der også tager endelig stilling til sagen. Dog foregår selve forhandlingen mellem studieleder, studerende og repræsentant fra Studiekontoret.

Målgruppen

En af projektets største udfordringer bliver at redegøre for problematikkerne omkring plagiering i et klart sprog. Og forklare det til en gruppe unge studerende, der er vant til at fil- og videndele uden nødvendigvis at være særligt interesserede i, hvor "teksten" oprindeligt stammer fra eller hvem der har "ejendomsretten" til den.

På den føromtaltte workshop på SDU blev det nævnt, at der findes en gruppe studerende, der er pressede ud over deres egen grænse. Og at det primært er de pressede studerende, der "snyder". Der opstår en slags "nødmoral": Alle andre gør det, så kan jeg vel også ...

Desuden lader der til at være en stor kløft mellem en gruppe studerende, der er akademisk trænede og en gruppe, der er akademisk svage: "1ste generations-akademikere" har ikke i samme grad de akademiske færdigheder på rygraden og de kan have svært ved at navigere i et system, hvor de akademiske regler om redelighed ofte er uskrevne.

På symposiet gav en gæst udtryk for, at universiteterne er nødt til at intensivere indsatsen på mindst tre områder, hvis man vil opretholde den eksisterende standard:

- Peer review af studerende
 - Opruste censorkorpset
 - Udbredelse af kendskabet til reglerne.
- Så behovet for tutorialen ser ud til at være der!

Kryptomnesi

En særlig afart af plagiering er kryptomnesi. Det er de tilfælde, hvor en studerende har svært ved at skelne sine egne idéer og tanker fra andres. Det kan fx ske, hvis man er meget begejstret for en bestemt idé eller teori og mere eller mindre ubevidst overtager den som sin egen. Lotte Rienecker fra Akademisk Skrivecenter, KU nævnte dette

³ Hele symposiet kan genses via dette link: <http://gdp.videoarkiv.net/ac/ubva221107/default.html>

⁴ Medforfatter til den norske rapport: "Kildebrukutredningen": www.nffo.no/PDF/060228_kildebrukutredningen.pdf

⁵ Ophavsret – et overblik: www.kum.dk/sw50065.asp

⁶ Se også artiklen: "Plagiater", ophavsret og videnskabsetik på UBVA's hjemmeside: <http://ubva.lovportaler.dk>

De studerende kan have svært ved at navigere i et system, hvor de akademiske regler om redelighed ofte er uskrevne.

PLAGIERING

PLAGA: Et jægergarn. Betegner en snare, list, vanskelighed, hvori man hilder og besnærer én

PLAGIARIUS: Mennesketyv, menneskehandler

Kilde: Jensen & Goldschmidt: Latinsk dansk ordbog

PLAGIOS: Kroget, lumsk, tvetydig, uredelig.

Kilde: Berg: Græsk dansk ordbog

PLAGIAT: Tyveri af aandelig ejendom, især en kunstners (spec. forfatters) værk. Litterært tyveri; utilladelig, nærgaaende efterligning af en kunstners (forfatters) værk. Om direkte efterligning, efterabning af en andens adfærd.

Kilde: Ordbog over det danske sprog

som et eksisterende problem og som et eksempel på, at plagiering kan ske uforsættligt. Og at man netop er nødt til at vurdere hvert enkelt tilfælde individuelt. Snyd er ikke altid bare snyd.

Kunstneren vs plagiatoren

Afslutningsvist fik vi på symposiet endnu et par sløjfer på plagieringsbegrebet. Stina Teilmann fortalte om berømte litterære plagiatorer som fx forfatteren Samuel Taylor Coleridge.

Andre forfattere har fundet snedige modtræk mod plagiatorerne. Nemlig at indlægge fælder, der kan afsløre evt. plagiatorer. Fx har forfatteren Antonia Fraser i en bog om Mary Stuart indlagt fælder i form af fiktive detaljer, som hun havde fundet på – og som der ikke findes kilder på. Efterfølgende er visse af disse passager blevet

overtaget af andre forfattere!

Humlen er ifølge bl.a. Teilmann, at der bag selve idéen om, at man kan ”stjæle” en tekst fra andre, ligger en bestemt opfattelse af forfatteren. Et forfatterbegreb, der opstod med romantikken og som ser forfatteren som et unikt og originalt skabende individ⁷. Frants Gundelach fra Dansk Forfatterforening stillede i forlængelse heraf spørgsmålstegn ved, om plagiering overhovedet er et problem: Findes der overhovedet originale værker?

Ifølge Gundelach accepterer man i skønlitterære kredse i vidt omfang, at der sker en gensidig påvirkning (fx via forfatterskolen). Plagieringsdebatten er udtryk for, at man hænger fast i romantikkens idé om et værks originalitet og unikke væsen. Og ikke mindst en traditionel

opfattelse af at kunstneren er flittig og ydmyg, mens plagiatoren er forfængelig og doven.

Spørgsmålet er, om plagiering også i forhold til uddannelsessektoren er et utidssvarende og forældet begreb? Men så længe den studerende kan risikere straf, handler det om at få tydeliggjort og udbredt kendskabet til de gældende regler. Fx i form af en webtutorial om plagiering.

⁷ Teilmann, S.: Proprietærer og plagiarister: en indføring i nyere litteraturtyveri. I: *Kritik*, årg. 34, nr. 150 (2001). s. 4-11.

Men så længe den studerende kan risikere straf, handler det om at få tydeliggjort og udbredt kendskabet til de gældende regler. Fx i form af en webtutorial om plagiering.

Fem bud på begejstring

Af Thomas Angermann

Her er fem bud på hvordan man kan skabe begejstring i det daglige arbejde. Hvert enkelt bud kan ved første øjekast se ud som noget, der skal undgås, men det er netop en pointe, fordi den umiddelbare følelse også kan være barrieren for at arbejde hen imod at opfylde buddet. Ved en nærlæsning håber jeg på, at pointerne træder frem, at det fremgår, hvorfor det alligevel kunne være en god idé at følge buddet.

Af Thomas Angermann
Udviklingschef
Gentofte Bibliotekerne
than@Gentofte.dk

Jeg er i dag udviklingschef på Gentofte Bibliotekerne, men har i en årrække arbejdet for rigtig mange virksomheder med mange kulturer og måder at anskue verden på. Nedenstående bud er derfor baseret på min egen erfaring og er noget, jeg forsøger at tage med mig i arbejdet med at udvikle min egen afdeling men også biblioteker generelt.

Det er min erfaring, at hverken frugtordning eller løn er det, der driver værket, når alt kommer til alt. Det er derimod i højere grad indholdet af arbejdet og den måde, hvorpå man arbejder. Det sidste har jeg nu fem bud på.

Bud 1: Luk afdelingen

Når man i vores samfund i stigende grad har svært ved at fastholde medarbejderne på arbejdspladsen i længere tid ad gangen, handler det om, at de ansatte gerne vil have noget mere på deres CV, lære nye måder at gøre ting på, lære nye mennesker at kende og om at blive inspireret og begejstret på ny. Det kan man godt arbejde med, uden at de behøver at forlade skuden.

Samarbejder på tværs af organisationen og mellem organisationer giver ofte nye indfaldsvinkler og resultater og i en netværksbaseret virksomhed, som biblioteket, er det vigtigt at træne og vedligeholde den enkelte medarbejders forbindelser til og føling med omverdenen.

“Afdeling” er derfor et hæmmende mærkat, hvis vi skal indfri kravet om et afvekslende og udviklende arbejdsliv. Lad os i stedet kigge på det, vi laver og ikke det rum, vi sidder i.

Bud 2: Arbejd kun 80 % af tiden

Ideen kommer fra Google, hvor medarbejderne i deres udviklingsafdelinger arbejder med egne projekter i 20 % af arbejdstiden. Metoden har

kastet adskillige nye produkter og funktioner af sig, men kræver så også en organisation, der kan samle ideerne op.

I bund og grund handler det om at flytte fokus fra drift og produktion til nytænkning. Det kan være svært. Selv i en udviklingsafdeling kan udviklingsarbejdet nemlig sættes på samleband.

De bedste ideer kommer sjældent, når man beder om dem og ved at skabe et rum uden regler, deadlines og hensyn til strategi og kontrakter er det sandsynligt, at noget ganske andet og unikt kan opstå.

Hvis det lykkes er begejstringen garanteret.

Bud 3: Gør tingene halvt

Mange kan bedst lide at præsentere ideer, når de er helt gennemtænkte. Desværre er det ikke altid den mest hensigtsmæssige måde at gøre det på, fordi de synergieffekter, man kunne få ved at være sammen om idé-udviklingen, går tabt.

Tænk derfor aldrig en idé til ende alene. Bring andre ind inden processen er færdig. Man kan blive begejstret over sin egen idé-rigdom, men hvis man har prøvet at få idéerne sammen med andre, så ved man, at begejstringen bliver dobbelt så stor og idéerne ofte bedre og mere gennemtænkte.

Det er derfor vigtigt at dyrke en kultur, der præges af åbenhed og sparring og lære, at to halve idéer er bedre end en hel.

Bud 4: Dyrk fejltagelserne

I USA kan man groft sagt ikke blive direktør uden først at have været gået konkurs med et eller flere firmaer tidligere i karrieren. Sagen er den, at vi lærer meget af vores fejltagelser og mindre af det, der går godt.

Mange arbejdspladser belønner ikke altid den viden, der kommer ud af bommerter og begejstring, kan man vidst ikke sige, karakteriserer det at lave fejl i de fleste virksomheder. Man satser primært på bedste praksis, men glemmer tit, at pletskud måske blot er ét ud af 100 og at de 99 forsøg kan bruges konstruktivt af andre, der vil ramme plet.

Fejltagelser kan faktisk også være ganske underholdende, men nok især det læringspotentiale, der er ved at få dem sat i tale, er guld værd. Læringen og det at dele erfaringer og løsninger kan skabe uanet begejstring. Prøv at tale mere struktureret om jeres fejl. Det kan være ret sjovt.

Bud 5: Ansæt dem der ved mindst

Det er vigtigt for begejstringen at ansætte lige netop så forskelligt personale, at der ikke altid er enighed om at tingene fungerer på en bestemt måde. Dette kan opnås ved at sætte folk sammen med forskellig faglig baggrund.

Tværfaglighed sikrer, at der stilles de spørgsmål, der er svære at stille, fordi fagets logik og tradition er svar nok. Det tvinger parterne til at oversætte for hinanden, men også til at få et fælles sprog for, hvordan tingene fungerer og giver mening.

At oversætte sin faglighed til andres fag skaber en mulighed for at spejle sit arbejde i andres og ofte vil det være sådan, at refleksionen kaster noget unikt af sig.

At kunne kommunikere med en såkaldt fremmed kan skabe stor begejstring. Hvem har ikke prøvet at bestille mad på en restaurant i et fremmed land med ganske få ord fra en parlør. Hvis det lykkes, så jubler man når tjeneren er gået.

Forandringsprocessen og en attraktiv arbejdsplads set ud fra medarbejdersynsvinklen

Af Karen Schultz

Da jeg skulle forberede mig til at holde foredrag på årsmødet den 31. januar, tænkte jeg tilbage i min egen verden for at finde eksempler på begejstring.

Karen Schultz
cand.psych., erhvervspsykolog
karen@karen-schultz.dk

En dag sad jeg sammen med min kompagnon, en ung, klog, kvinde, der nok ved af at finde sine egne veje. Vi skulle udsende en pressemeddelelse, fordi vi var i helt særlige lykkelige omstændigheder i vores fælles firma, og vi lavede dette skriftlige arbejde i fællesskab, som en ping-pong, med kontant og direkte feedback. Og under stærkt tidspres. Selv kunne jeg mærke en begyndende stramning henover brystkassen, og da hun for tredje gang udbrød: "Det dur slet ikke!", var jeg parat til at gå på toiletet og lade hende klare resten. Lidt senere, da teksten var færdig, og vi var i færd med at udsende den til vores mange og lange maillister, udbrød hun: "Jeg elsker det her!"

Jeg sad målløs tilbage og konkludere først langt senere, at det var et eksempel på begejstring, men også en påmindelse om, hvor forskellige vi mennesker er. Dét, der knuger den ene, begejstrer den anden. Og omvendt, må vi formode.

Der er to sætninger, der har fulgt mig længe. De stammer fra filmen *Shadowlands*, der handler om en yngre kvinde, som overraskende forelsker sig i en noget ældre mand. Hun bliver livstruende syg, de bliver et par alligevel eller netop derfor... Ja, det er en god film med eksistentielle påmindelser. "Smerten nu er forbundet med lykken i sin tid," siger Anthony Hopkins i filmen, mens Debra Winger siger det på en anden måde: "Smerten til sin tid er forbundet med lykken nu".

Hvis man vender det på hovedet og undersøger lykken i stedet, bliver det til: "Lykken nu er forbundet med smerten i sin tid," og "Lykken til sin tid er forbundet med smerten nu". Idet jeg i denne artikel forsøger at indkredse, hvad vi begejstres over her og nu, bliver disse to sætninger tilbage: "Lykken nu er forbundet med smerten i sin tid," og "Smerten til sin tid er forbundet med lykken nu".

Vi ved dermed, at begejstringen nu skal ses på baggrund af alt det modsatte, der skete tilbage i tid, og at vi også skal kende begejstringen på baggrund af den skumring, der nok skal vise sig at komme udi fremtiden. Jeg husker en historie fra Karen Blixen omhandlende en amulet, hun får af en god ven. Amuletten må først åbnes, når hun en dag enten er meget, meget ulykkelig, eller en dag hvor hun føler sig særligt lykkelig. Og af sådanne to muligheder dukker der naturligvis en op en dag; Karen Blixen åbner derfor amuletten og læser den tekst, der er indeni: "Det varer ikke ved!"

Når vi er begejstrede her og nu, er vi det altså på baggrund af noget mørkere og med en viden om, at det mørke selvfølgelig venter. Af den første grund kender vi det lyse, begejstringen og skønner (som oftest) på den; af den sidste grund skal vi huske at nyde begejstringen, for den varer ikke ved.

Vi skal leve det liv, vi ønsker her og nu. Men hvor let er det lige, kan du spørge. Jeg var engang til et bryllup i en familie, hvor sorg og død havde sat sine spor. En kvinde i familien holdt på den baggrund en fantastisk tale til brudeparret. Hun nævnte bl.a. den gængse forestilling om, at når ulykken melder sin ankomst, når vi bliver alvorligt syge, ja så tager vi vores liv op til revision, og så beslutter vi os for at gennemføre den store rejse til Afrika eller til at bo et andet sted. Kort sagt at gøre dét, vi altid har villet. Men nej, understregede hun i sin tale: Det må dreje sig om, at vi efter revisionen igen kan konstatere, at vi allerede lever det liv, vi ønsker. At der ikke er noget at lave om.

Den tale har jeg tænkt på mange gange siden. Den fortæller så smukt om ens helt almindelige liv, hvor glæde og sorg, begejstring og skuffelse skiftes og krydser spor og danner den mosaik af levet liv, som efterhånden bliver ens livshistorie. Så mens vi venter på, at alt muligt andet skal ske, ja så sker livet. Det er dejligt at vide, at det liv ind imellem kan være fyldt af begejstring.

Hvad kan vi selv ændre på? Ikke altid alt det, vi gerne vil. Jamen, hvad ligger da uden for ens råderum? Jeg antager, at begejstring har de bedste betingelser for at opstå, hvis vi hver især gør os anstrengelser for at have rede på disse to spørgsmål. Hvad kan du selv ændre på? Hvad kan du

Jeg antager, at begejstring har de bedste betingelser for at opstå, hvis vi hver især gør os anstrengelser for at have rede på disse to spørgsmål. Hvad kan du selv ændre på? Hvad kan du ikke ændre på?

ikke ændre på? Jeg gør mig den antagelse, fordi du ved at kunne skelne slipper for at bruge unødvendige kræfter på alt det, du alligevel ikke kan ændre på. Dine kræfter er derved frie til det, der vitterligt er muligt at gøre noget ved. Kræfter brugt på det første skaber med garanti ingen begejstring. Kræfter brugt på det sidste? Ja, de får jo verden drejet i en retning, du ønsker. Og vi kan vel ikke afvise, at det kan give en vis begejstring? Bare som en slags sidegevinst...

Det er en yndlingsaversion for mig, at selvudvikling, begejstring, flow osv. kan skabes. Det kan det ikke, hævder jeg. Det opstår. I bedste fald kan det være en skøn sidegevinst, når vi i øvrigt sysler eller knokler eller lever med det, der er nødvendigt for os. Alt arbejde kan ikke være skønt. Der er arbejde, der blot skal udføres. Der er arbejde, der

er kedeligt – og måske derfor velkomment midt i alt det andet hurlumhej. Men bag ledelse i vores moderne tid synes der at være en antagelse om, at ”Jo større råderum, jo bedre er det for medarbejderen.” Tanken bag er idehistorisk smuk og meget humanistisk, og undersøgelser har faktisk påvist, at et større råderum på bestemte og ønskede områder forøger effektiviteten hos medarbejderen.

Men! Det er en antagelse udsprunget af den tanke, at medarbejderens effektivitet er et gode for organisationen. Der er ingen, der har lovet, at det også skal være godt for medarbejderen. Og det er det så heller ikke for enhver og hele tiden. At få tildelt et kæmpe råderum over noget, der ikke har betydning for én selv, gør kun selvpålagt dårlig samvittighed mere sandsynlig. Nogle gange er

det bedste for en medarbejder at have et afmålt råderum. At have det afmålt gør det simpelthen lettere for medarbejderen at skelne mellem, hvad han eller hun kan ændre på, og hvad han eller hun ikke kan ændre på.

Et afmålt råderum dér hvor det er vigtigt for den enkelte... Dét er godt!

Og da pibler begejstringen måske frem. Opstår. Trods store og svære forandringer i den fælles historie og trods mulige skyer i horisonten. Det varer dog ikke ved. Hverken begejstring eller skyer. Men måske opstår det igen.

Mit nye site på www.psykologi.dk er ved at være klar. Her kan du tilmelde dig med email, så jeg giver dig et praj, når sitet er helt klar.

Anmeldelse

Håndbog i ophavsret

Af Loránd-Levente Pálfi og Spiros Divaris Vesterdahl

Annette Birkmann & Thomas Maagaard Dyekjær. (2006).

Håndbog i ophavsret. 1. udgave, 1. oplag.

København: Nyt Juridisk Forlag.

Loránd-Levente Pálfi
Research Assistant
Center for Leksikografi
llp@asb.dk

Spiros Divaris Vesterdahl
cand.jur., cand.scient.soc., Master of Laws
Vesterdahl International
spiros@divaris.eu

Glossarium juridicum Danicum er titlen på den første danske juridiske fagordbog skrevet af juristen Christen Osterssøn Veylle (død efter 1652) med bistand af den retslærde professor Claus Plum (1585–1649). Bogen, som udkom første gang i 1641 og siden igen i 1652 og 1665, er faktisk den første fagordbog på dansk overhovedet, hvilket betyder, at dansk jura kan påberåbe sig den længste tradition inden for dansk fagleksikografi. Med dette for øje kunne man mene, at det er svært at leve op til en leksikografisk standard, der har haft over 360 år at konsolidere sig i. Af pladmæssige hensyn – men også fordi forskningen inden for dansk (fag)leksikografisk historiografi desværre endnu er for mangelfuld – kan vi her imidlertid ikke lave en komparativ historiografisk-leksikografisk analyse, men må nøjes med alene at se på Birkmann og Dyekjærs bog; (se dog evt. referencerne sidst i denne artikel).

Håndbog eller leksikon?

Dokumenttypologisk betragtet er *Håndbog i ophavsret* et referenceværk eller egentlig et regulært leksikon (uagtet at det kaldes en håndbog), og som et sådant vil vi anmelde bogen. Ud fra en leksikografisk betragtning er værket et såkaldt delfagsleksikon og ikke et helfagsleksikon som f.eks. Bo von Eybens *Juridisk Ordbog* (som udkom første gang i 1931 og siden i mange udgaver og oplag). Det udvider grænserne for, hvad der må kræves i dybden, dvs. leksikonartiklernes udførlighed, såvel som i bredden, dvs. artiklernes antal – om end disse aspekter naturligvis bør sammenholdes med den påtænkte brugergruppe og værketts konceptuelle dimensioner i øvrigt.

Indhold: Overordnet

Om antallet af artikler hhv. opslagsord erfarer vi intet i bogen, men efter vore udregninger andrager artikelbestanden mindst 600 og højst 700.

Der bringes gennemsnitligt seks artikler per side (heriblandt mange henvisningsartikler).

Foruden præliminærsiderne indeholder værket en indholdsfortegnelse (s. 5), et forord (s. 7), en brugervejledning (kapitlet “Bogens opbygning og anvendelse”, s. 9), en meget kortfattet indføring i genstandsfeltet hhv. emneområdet (kapitlet “Kort om ophavsret”, s. 10–14), en såkaldt tjekliste (s. 15–16), et kapitel med titlen “Når det er gået galt” (s. 17), en fuldkommen gengivelse af ophavsretsloven, dvs. “Bekendtgørelse af lov om ophavsret. Lovbekendtgørelse nr. 725 af 6. juli 2005 [med ændringer til og med L166 af 2. juni 2006]” (s. 131–157), en dansk-engelsk og engelsk-dansk miniordbog (s. 159–165), en fortegnelse over nyttige adresser (s. 167–173) samt en litteraturliste (s. 175–178). Værkets hovedattraktion er dog leksikondelen (s. 19–129).

Indhold: Detaljer

I brugervejledningen anbefales det, at brugeren læser kapitlet “Kort om ophavsret” inden bogen tages i brug; således fungerer nævnte kapitel som en slags fagintroduktion, hvilket er leksikografisk hensigtsmæssigt, da det således bliver muliggjort for brugeren i hvert fald ét sted i bogen at få et, om end nok så kortfattet og givetvis ufuldkomment, overblik over det samlede genstandsfelt hhv. vidensområde; dvs. i modsætning til leksikondelen, som naturligt nok fragmenterer genstandsfeltet hhv. vidensområdet i utallige brudstykker, hvis eneste umiddelbare indbyrdes systematik er det alfabetiske sorteringsprincip.

Værketts hovedformål er “i et let forståeligt sprog” (omslaget) at forklare “ord og begreber, der har en særlig betydning inden for ophavsretten” (ibid.), og det er beregnet til brug for folk “uden særligt kendskab til det ophavsretlige univers” (ibid.), hvorved der tænkes på bl.a. “ansatte på forlag, avisredaktioner, uddannelsesinstitutioner,

private virksomheder, kulturelle forvaltninger og [...] andre med interesse for ophavsret” (ibid.). Begge forfattere har relevant nok tidligere været tilknyttet COPY-DAN.

Det indledende afsnit om ophavsrettens anvendelsesområde og tjeklisten, som er en “liste over det, man skal være opmærksom på, når man bruger [ophavs]rettigheder” (s. 9), må ud fra et pædagogisk standpunkt siges at være en sympatisk håndsrækning og hensigtsmæssigt i forhold til bogens brugbarhed, men vi havde nu alligevel foretrukket en anden benævnelse end lige netop “tjekliste”. Ordet synes ganske enkelt inadækvat i forhold til emnekompleksets alvor og vigtighed. Det drejer sig jo ikke om en rejseguide, men om en håndbog i ophavsret.

Håndbogens forfattere søger at beskrive ophavsrettighedernes grundopfattelse samtidig med, at de prøver at gøre det klart for læseren, hvad de økonomiske konsekvenser bliver i tilfælde af konflikter. Det er tvivlsomt, om det sidste lykkes lige godt hele vejen igennem, men artiklen *Økonomisk betydning af ophavsretten* (s. 128), hvor man kan læse om det ophavsretlige områdes betydning for nationaløkonomien, er i hvert fald både relevant og interessant.

Den juridiske hjemmel skaffer forfatterne i de mest relevante konventioner; f.eks. Bernerkonventionen, som er den grundlæggende ophavsretlige konvention, mens de desværre undlader at tage hensyn til f.eks. Pariserkonventionen om industriel ejendomsret eller andre, nyere og væsentlige konventioner. Dog findes der en detaljeret gennemgang af TRIPS-aftalen (s. 109), som regulerer udenlandske rettighedshaveres status. Det ville måske have været formålstjenligt at samle og gengive de grundlæggende juridiske dokumenter, som regulerer ophavsretsområdet, i et særskilt kapitel.

Håndbogens forfattere søger at beskrive ophavsrettighedernes grundopfattelse samtidig med, at de prøver at gøre det klart for læseren, hvad de økonomiske konsekvenser bliver i tilfælde af konflikter.

De fleste relevante begreber, som danner grundlag for ophavsretten, figurerer i bogen i deres oprindelige form, dvs. som (ældre) franske og (nyere) engelske betegnelser, hvilket er hensigtsmæssigt, da det er dem, man bruger i de forskellige fagmiljøer, hvorfor det ligeledes er dem, lægmand typisk vil støde på (jf. f.eks. artiklen *Droit d'auteur* eller henvisningsartiklen *Droit de suite* med henvisning til *Følgeret*).

Det er fint med de detaljerede henvisninger til Europarådets direktiver, som beskæftiger sig med bestemte rettigheder og deres anvendelsesområde, som f.eks. edb-programmer og udsendelser via kabel-tv og satellit. Rosværdigt – fordi det er tidssvarende – er det også, at læseren gøres opmærksom på de problemer, der er forbundet med databaser og deres anvendelse. Endvidere er den generelle diskussion om originalitet i forhold til værker (også databaser), som kræver beskyttelse, ganske interessant (se artiklerne *Værk og Værkhøjde* på s. 123, 124).

Henvisningen til afledede hhv. overdragelige rettigheder, også i forbindelse med ægteskab og arv, er et godt vidnesbyrd om bogens vidensstyrke og overblik (jf. siderne 19, 20, 28 og 126).

Om end det på sin vis kan forekomme forståeligt, den påtænkte brugergruppe (læggfolk) taget i betragtning, synes vi alligevel, det er en mangel, at der bogen igennem ikke henvises til skelsættende domme, danske såvel som udenlandske, for at vise eksempler på ophavsretsrelevante konfliktforhold inden for litteratur, film og kunst, og ikke mindst problemfeltet mellem ophavsrettigheder og internet. Til gengæld er det meget flot og fantastisk nyttigt, at der i udgangen af de fleste artikler (hvorfor ikke alle?) henvises til relevante paragraffer i selve ophavsretsloven.

På s. 86 behandles emnet multimedia; her ville det have været på sin plads (for leksikon-

brugernes skyld) at anvende en mere fyldestgørende definition af begrebet, mere udførligt at udrede de problemer, der er forbundet med anvendelse af termen og ikke mindst (i det mindste forsøge) at oplyse, hvordan anvendelse af nyere medier såsom iPod og Mp3 skal ses i sammenhængen.

Håndbogen er også behjælpelig, når det gælder beslægtede områder inden for den immaterielle ret, men den beskæftiger sig desværre overhovedet ikke med patentret – måske i den tro, at det ikke er relevant for målgruppen? Forfatterne beskæftiger sig heller ikke med problematikker omkring dominans blandt forskellige aktører og/eller økonomiske områder, som f.eks. forholdet mellem EU, USA, Kina og Japan. En mangel er det også, at bogen ikke er blevet forsynet med et register.

Afsluttende bemærkninger

Det havde været interessant at erfare lidt om selektionskriterierne for artikeludvalget. Enkelte steder må man undre sig: Hvad laver f.eks. artikler om ISBN og ISSN i dette værk? De bliver ikke sat i relation til ophavsret. Og når man nu har valgt at medtage XML som opslagsord, hvad så med andre formater (f.eks. HTML)?

Vi synes, at det er uhensigtsmæssigt med den misvisende ortografi: Der benyttes gennemgående stort begyndelsesbogstav i opslagsordene. Det er en leksikografisk uskik. Leksikonbrugeren vil kun svært, eller nogle gange overhovedet ikke, kunne se, hvornår der vitterligt skal bruges stort eller lille begyndelsesbogstav i et givent ord. Desuden er det utilfredsstillende, at man ikke umiddelbart ved første øjekast og inden påbegyndt læsning af en given artikel kan se forskel på proprier (egennavne) og appellativer (fællesnavne) i opslagsformerne, om end proprierne

rigtigt nok oftest er anført i bestemt form.

Alt i alt må man sige, at håndbogen formår at informere læseren om de problemer, der er forbundet med indgåelse af ophavsretlige aftaler. I forhold til målgruppen forekommer artiklerne i øvrigt passende let tilgængelige, om end vi enkelte steder savner lidt mere informationstygde. Taget i betragtning, at der er tale om et delfagsleksikon, kunne behandlingen af stoffet godt have fortjent mere plads og dybde. Bogen giver dog en nyttig oversigt over de gældende regler på området og relevante definitioner. Den er et længe ventet initiativ, og den giver god vejledning til læggfolk, der kaster sig ud i eller bliver kastet ud i et så indviklet domæne som ophavsretten.

Referencer

Mikkelsen, Hans Kristian (1994). *Danske fagordbøger*. I: Henning Bergenholtz & Sven Tarp (red.), *Manual i fagleksikografi. Udarbejdelse af fagordbøger – problemer og løsningsforslag* (s. 258–305). Herning: Systeme.

Nielsen, Sandro (1989). Kritisk oversigt over engelske og danske juridiske ordbøger. I: *Hermes – Tidsskrift for Sprogforskning*, 3, s. 55–75.

Nielsen, Sandro (1994). *The Bilingual LSP Dictionary. Principles and Practice for Legal Language*. Tübingen: Gunter Narr.

Nielsen, Sandro (2003). *Towards a General Theory of Bilingual Legal Lexicography*. I: *LSP Translation in the New Millennium. A Cross-Baltic Symposium on Didactics and Research* (s. 165–188). Århus: Det Erhvervsproglogiske Fakultet, Handelshøjskolen i Århus.

Nielsen, Sandro/Rita Sørensen (1998). *Juridiske oversættelsesordbøger*. *LexicoNordica*, 5, s. 129–148.

Alt i alt må man sige, at håndbogen formår at informere læseren om de problemer, der er forbundet med indgåelse af ophavsretlige aftaler.

Campus og studiemiljø

– fokus på de fysiske rammer på danske universiteter

Af Anne Cathrine Trumpy

Hvordan kan de fysiske rammer bidrage til et optimalt forsknings- og læringsmiljø? Hvordan ser et moderne dansk universitet i verdensklassen rent faktisk ud? Hvilke kvaliteter og faciliteter er det optimale campusområde i besiddelse af? Hvordan er det fysisk indrettet, organiseret og planlagt?

Af Anne Cathrine Trumpy
Bibliotekar,
BVFB
act@life.ku.dk

Disse spørgsmål dannede grundlag for en konference, som Videnskabsministeriet afholdt primo november. Formålet med konferencen var at formidle aktuel viden om fysisk udvikling af campus og studiemiljø, både nationalt og internationalt. Igennem de seneste år har Videnskabsministeriet i dialog med universiteterne gennemført en række udviklingsarbejder om universiteternes fysiske miljø. Konferencens målgruppe var universiteternes og kommunernes beslutningstagere, rådgivere og planlæggere. Konferencen samlede over 100 deltagere. Indlæggen fra konferencen kan ses på projektets hjemmeside

Nedenstående er ment som inspiration for videre fordybelse i nogle af konferencens temaer.

Mod bedre studietrivsel

Hvem er mere oplagt at spørge end de studerende selv! Sommeren 2007 udskrev Videnskabsministeriet en essaykonkurrence med titlen: *"Det gode studiemiljø – fokus på fremtidens fysiske rammer."* Formålet med essay-konkurrencen var at få de studerendes egne tanker og visioner om det gode studiemiljø. Der kom 63 besvarelser fra hele landet og fra vidt forskellige studieretninger.

Det er især 5 temaer som går igen i de indkomne besvarelser:

- Medbestemmelse
- Fællesskab
- Læringsrum
- Hverdagslivet som studerende
- Sundhed

De studerendes holdninger til temaerne er langt fra ens og det er ikke et simpelt og entydigt billede af, hvad de studerende finder, er det gode studiemiljø. Konklusioner og uddrag fra de mange essays kan læses i sammenfatningen på Projekt Campus' hjemmeside. På denne side findes også de tre vinderessays.

Tine Damsholdt, lektor i etnologi, KU, har sammen med Morten Krogh Petersen udarbejdet rapporten: *Det skal summe af liv! Humanistisk studiemiljø ved Københavns Universitet* (2006). Rapporten¹ er et led i KU's arbejde med at sætte fokus på det gode studiemiljø.

Ved Københavns Universitet er der desuden også lavet en undersøgelse af de studerendes brug af biblioteksrummet og deres visioner for et fremtidigt studiestimulerende universitetsbibliotek. Publikationen hedder *Bibliotek i bevægelse*

(2006) og er udarbejdet af Gitte Stilling fra Learning Lab Denmark, DPU.

Projekt Campus er et udviklingsarbejde igangsat af Universitets- og Bygningsstyrelsen. Projektet er en paraply for en række delinitiativer, som i forskellig skala fokuserer på fysiske forhold og udviklingspotentialer for universiteter. Arbejdet i projekt Campus bygger videre på publikationen *"Fremtidens Universitet: Videnindsamling og skitserende programanalyse"* (2003)², som blandt andet indeholder et idékatalog til udformningen af lærings- og forskningsrum på universiteterne.

Læs mere om "Projektet Campus" på projektets hjemmeside, om essaykonkurrencen og indlæg fra konferencen på: www.ubst.dk/bygninger/sea-ordning/forsog-og-udvikling/projekt-campus-1

¹ Damsholt, T. og Petersen, M.K. (2006) : *"Det skal summe af liv"*. http://cms.ku.dk/upload/application/pdf/79231baf/rapport_etsteddersummerafstudieaktivitet.pdf .

² Universitets- og Bygningsstyrelsen (2003): *"Fremtidens universitet"*. www.ubst.dk/publikationer/fremtidens-universitet/fremtidens-universitet

Evaluering – et tohovedet uhyre?

Af Mai Aggerbeck

Hvis man skal bevare en arbejdsplads, så er man nødt til at vide, om den overhovedet er, som den skal være.

Af Mai Aggerbeck
VIA bibliotekerne
Holstebro
jema@viauc.dk

Evaluering er et vilkår, der i fremtiden vil have en fornyende indflydelse på uddannelserne.

Fagligt Forum afviklede i november måned i samarbejde med DEFF programområdet **Nye Institutioner** temadagen "Evaluering af PHS-bibliotekernes virkelighed" med det formål dels:

- 1) at skærpe opmærksomheden på dokumentation af bibliotekernes virksomhed og dels
- 2) at bidrage til udviklingen af en evalueringskultur i bibliotekerne.

Evaluering kan betragtes som et tohovedet uhyre med et både positivt og et negativt udtryk. Evaluering handler om at italesætte, hvad man ønsker at bevare, hvad man savner, hvad man ønsker at udvikle. Men evaluering har selvfølgelig altid et indbygget problem – et sandheds- og troværdighedsproblem; kan man stole på evalueringerne, eller ligger der politiske, personlige eller organisatoriske interesser bag spørgsmålene og/eller svarene? (Dahler-Larsen, 1998).

Evalueringer kan anskues som et gode. Evalueringer kan bruges til at hjælpe en arbejdsplads videre. Hvis man skal bevare en arbejdsplads, så er man nødt til at vide, om den overhovedet er, som den skal være. Evaluering åbner i den sammenhæng mulighed for at forbedre og ændre eksempelvis kommunikation og arbejdsgange i en organisation eller endog selve den organisatoriske opbygning. Omvendt kan de eksplosive mængder af udefrakommende krav til evalueringer, herunder store forkromede ministerielle evalueringskemaer, være med til både at stresse

ens hverdag og at tilskynde til en fornyelse, der måske slet ikke opleves som nødvendig. Endelig kan kravene om evaluering være med til at skabe et evalueringsbureaukrati.

Men pointen er, at evalueringer hele tiden finder sted og altid har gjort det. Ikke kun formelt fra højeste sted i form af formelle skemaer, men også ustruktureret i de uformelle rum. Dagligdagens diskurs er en evalueringsdiskurs, idet vi jævnligt tager stilling til det, vi foretager os. Vi vurderer, hvor vi skal rejse hen på ferie og evaluerer efterfølgende. Bilen evalueres, før den erklæres køreklar til vinteren og så videre. Generelt set handler det om, at tingene skal kigges efter i sømmene, og hvis ikke vi evaluerede, ville vi måske i værste fald ikke opleve de trusler, der er i tide. Hellere tilpasse os nye omstændigheder frem for at opleve os som overflødige med de deraf følgende konsekvenser.

Slutresultatet i forbindelse med evalueringer kan i nogle tilfælde være barskt. Evalueringer kan eksempelvis ud fra et økonomisk synspunkt føre til nedskæringer og i værste fald fyringer. De kan også forekomme turbulente, fordi de, hvis de skal tages alvorligt, kan fordre, at hverdagens rutiner og trykke rammer brydes om. Evalueringer opleves med andre ord næppe for medarbejderen alene som noget positivt, men ofte som et uhyre eller i hvert tilfælde som noget, der både kan vække uro og skabe angst.

Ser man på uddannelsesbibliotekerne, kan man mene, at biblioteksfunktionen, hvis den skal have en sikker fremtid, skal konsolidere sig i forhold til de politiske fordringer, der i stigende grad gør sig gældende for uddannelserne. Evaluering kan i dette perspektiv ses som et redskab til at vurdere, om biblioteksfunktionen er på niveau, og i forlængelse heraf som et middel til at udvikle det potentiale, biblioteksfunktionen bør have i tidens foranderlighed. Som redskab kan evaluering i den forbindelse være med til at skabe ny og reflekterende viden – viden, der kan bruges til at revurdere og reformulere funktionen og dermed eksempelvis pege på nye samarbejds-konstellationer mellem bibliotek og uddannelse. Konsolidering og evaluering af biblioteksfunktionen bliver derved hinandens mulighedsbetingelser.

Uanset hvad man mener om evalueringer, skal man nok ikke regne med, at det er noget man slipper for i den nærmeste fremtid. Fra politisk side evalueres der på livet løs, og det gør der også på mere uformel basis.

Det er godt, for evalueringer tvinger holdninger frem, og holdninger udløser engagement. Dermed ikke være sagt, at alle evalueringer er lige nødvendige eller behagelige, men evaluere må man i en foranderlig verden.

Litteratur

Dahler-Larsen, P. (1998). *Den rituelle refleksion : om evaluering i organisationer*. Odense Universitetsforlag.

Slutresultatet i forbindelse med evalueringer kan i nogle tilfælde være barskt. Evalueringer kan eksempelvis ud fra et økonomisk synspunkt føre til nedskæringer og i værste fald fyringer.

DF
Revy Kort nyt

Pressemeddelelse:

STYRELSEN FOR BIBLIOTEK OG MEDIER er en realitet

Med virkning fra 1. februar fusioneres Mediesekretariatet og Biblioteksstyrelsen. Det sker som led i Kulturministeriets bestræbelse for at konsolidere mindre administrative institutioner.

Mediesekretariatet er statens centrale videnscenter inden for medieområdet. Det betjener Radio- og tv-nævnet og har programtilladelser til radio- og tv-kanaler som et centralt arbejdsområde. Biblioteksstyrelsen administrerer ud over bibliotekslovgivningen også en række tilskudspuljer til dagblade og tidsskrifter.

Sammenlægningen er også fagligt begrundet i, at de forskellige medier – radio, tv, internet, den trykte presse, nye medier mv. – kommer til at hænge mere og mere sammen i disse år.

Biblioteksstyrelsens direktør, Jens Thorhauge, fortsætter som chef for styrelsen, mens Mediesekretariatets chef, Erik Nordahl Svendsen, overgår til en stilling som chefkonsulent.

Indtil videre sker der ikke ændringer i faglig arbejdsdeling og kontaktdresser, men en planlægning af Mediesekretariatets overflytning til Biblioteksstyrelsen er iværksat og forventes gennemført sidst på foråret. Den nye styrelse får navnet 'Styrelsen for Bibliotek og Medier'.

DRIVER

I januar 2008 afholdt DRIVER II et vellykket topmøde i Goettingen, Tyskland. Denne første DRIVER konference anskueliggjorde udviklingen af det europæiske arkivnetværk og lagde op til yderligere handlinger og samarbejde. Det blev en vellykket milepæl for opbygning af en fælles faglighed og et aktivt arkivfællesskab.

Cirka 100 inviterede repræsentanter fra det Europæiske Fællesskab, inkluderende repræsentanter af Europa Kommissionen, over 20 fortalere af europæiske arkivinitiativer såvel som eksperter i anderledes arkivrelaterede områder fra Europa, U.S., Canada og Sydafrika mødtes for at diskutere deres oplevelser og konkrete handlinger vedrørende opbygning af repositories på tværs af landene.

Det EF-støttede DRIVER II-projekt er ved at føre an som det allerstørste initiativ af dens slags i det at hjælpe og forbedre arkivudvikling på verdensplan.

Dets hovedmålsætning er at opbygge et virtuelt, europæisk netværk af allerede foreliggende institutionelle arkiver til én stor virtuel kilde af repositories.

www.driver-support.eu/multi/news.php

Pressemeddelelse:

Dansk Bogdesign: Hvem gør det bedst?

Foreningen for Boghaandværk indbyder alle landets bogproducenter til at indsende udgivelser til bedømmelse. Til maj afsløres, hvem der har skabt Danmarks smukkeste bog - for voksne og for børn.

Komiteén for Årets Bedste Bogarbejde opfordrer forlæggere og andre bogproducenter til at indsende bogudgivelser til bedømmelse til *Årets Bedste Bogarbejde 2007*. De bedste udstilles på Kunstindustrimuseet.

Formålet med udvælgelsen af Årets Bedste Bogarbejde er at skabe opmærksomhed om danske bøgernes design og tekniske kvaliteter, samt hædre personerne bag fremragende resultater.

Blandt de mest fremragende eksempler på dansk boghåndværk kåres i år for første gang vinderne af *Den Danske Bogdesignpris*. Prisen går til såvel en voksenbog som til en børnebog. Kåringen finder sted d. 22. maj i forbindelse med åbningen af udstillingen på Kunstindustrimuseet.

Foreningen for Boghåndværk

MARTS	30.3 - 01.4.	London	Beyond Discovery. The Bloomsbury Conference. EUSIDIC – CLSIG Conference. www.eusidic.net/
	30.3. - 2.4.	Ramallah, Palæstina	International conference on Libraries from a Human Rights Perspective. www.rchrs.ps/aboutC.html
APRIL	01. - 02.	AUB, Aalborg	Learning, Innovation and the Use of Information. Konference. www.learningobjectsweb.dk/Konference.html
	1. - 4.	Southampton, UK	Open Repositories 2008. 3rd international Conference. http://or08.ecs.soton.ac.uk/
	03.	SDU, Odense	Temadag om plagiering. DF Forum for Brugeruddannelse. www.dfd.dk
	10.	DB, København	Fra Dewey til internetteknologier – teoretiske fremskridt i vidensorganisation. Temadag. Danmarks Biblioteksskole. www.db.dk/kurser/temadage/f2008/vidorg.asp
	11.	DB, København	Personlig informations- og videnstyring. Temadag. Danmarks Biblioteksskole. www.db.dk/kurser/temadage/f2008/pim.asp
	08. - 12.	Budapest og Dresden	Lessons Learned: Learning from the Past to plan for the Future. 13th Seminar of The LIBER Architecture Group. www.zhbluzern.ch/LIBER-LAG/lagensb.htm
	21. - 23.	Lund, Sverige	Fourth Nordic Conference on Scholarly Communication NCSC 2008. www.lub.lu.se/ncsc
	23.	Fredericia	Videndeling om informationskompetence. Temadag. Program-gruppen Nye institutioner. www.deff.dk/content.aspx?itemguid={884974AD-D939-4532-AEF5-88713DFCC153}
	24.	DB, København	Forskningsevaluering og kvantitative indikatorer. Temadag. www.db.dk/kurser/oversigter/detaljer.asp?prog=1&id=1921
MAJ	08. - 09.	Haag Holland	EBLIDA annual Council 2008. EBLIDA Annual Council Meeting. www.eblida.org/index.php?page=draft-programme
JUNI	02. - 07.	Dubrovnik, Kroatien	LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE (LIDA) 2008. www.ffos.hr/lida/
	05. - 07.	Maribor, Slovenia	Get the Good CRIS Going. 9th international Conference on Current Research Information Systems (CRIS 2008). www.uni-kassel.de/wiss_tr/CRIS2008

Fra Baglinjen

Lean – den falske mirakelkur

Man kan snart ikke undgå at støde på en institution, organisation eller virksomhed, som ikke har haft et lean-forløb. Målet for lean er at effektivisere arbejdet, minimere virksomheders spild og optimere arbejds-gangene.

De mange lean-konsulenter har fået overbevist sagesløse ledere i det private og det offentlige om Leans fortræffeligheder. Lederne hopper gladelig med på den nyeste trend – ofte uden at have taget kritisk stilling til sagen. Som en hjælp kommer her tre kritikpunkter af lean:

1. Forældet menneskesyn

Lean tager udgangspunkt i den amerikanske ingeniør Frederik Taylors menneskesyn. Taylor analyserede i starten af 1900-tallet, hvordan de dygtigste arbejdere udførte deres metier. Ideen var, at arbejdsgangene kunne standardiseres, så man kunne få det optimale udbytte.

Det var dengang. I dag lever vi i en globaliseret verden med hurtigt skiftende informationsstrømme og retningslinjer – her kan standarder og fastlåste rammer ikke bruges til meget. Inden for psykologien forlod man den tayloristiske tankegang, da man fandt ud af, at mennesket trods alt er mere end en dum maskine.

2. Essentialistisk udgangspunkt

For at trimme organisationen er Leans filosofi, at man skal skære alt spild væk. Spildet er at finde hos medarbejderne: Måske organiserer de sig ikke optimalt, måske bruger de for lang tid på specifikke

arbejdsopgaver, måske bruger de ikke tiden hensigtsmæssigt osv.

Men Lean formår ikke at gøre klart, hvad "spild" egentlig er. Er det spild, hvis jeg taler fem minutter med min kollega på gangen? Ifølge Lean vil det umiddelbart være spild, da det ikke er noget, der tilfører arbejdsprocessen eller produktet værdi. Omvendt kunne man jo sige, at personlige samtaler er noget, der styrker det personlige engagement på arbejdspladsen, så på lang sigt kunne denne lille samtale var værdifuld i det store perspektiv. Den manglende evne til at definere spild gør Lean til en mekanisk og utroværdig teori.

3. Nulfejlskultur

Det tredje kritikpunkt er, at Lean tilskynder en nulfejlskultur. Lean går ud på at lave detaljerede målinger af tidsforbrug i arbejdsgange: Man skal overlade mindst muligt til tilfældighederne. Det er dog en rigtig dårlig ide i en verden, der forandrer sig med lynets hast, og som netop er kendetegnet ved, at der ikke findes andet end tilfældige, provisoriske sandheder, som gælder i stadig kortere tidsperioder.

Dygtige medarbejdere er netop dem, der forstår at gribe tilfældighederne, gøre det uventede og bryde vanetænkningen. Vi skal have arbejdspladser, der ikke er bange for at træde ved siden af, og gerne vil tænke selv. Vi skal ikke have kontrolskemaer til hver eneste arbejdsopgave. Vi skal ikke have ensrettede og standardiserede arbejdsgange, hvor alt er rettet ind efter en økonomisk diskurs.

Vær kritisk!

"Med LEAN får du både bedre bundlinjer, en øget produktion, glade og kreative medarbejdere – alt sammen med færre ressourcer."

Det hører man ofte fra dogmatiske Lean- fortalere. Med lidt sund fornuft og en kritisk indstilling kan man sige selv sig, at det ikke kan lade sig gøre. Den tyske filosof Kant formulerede Oplysningstidens mantra: Vov at vide! Ligeledes kunne man i forbindelse med Lean kreere et lignende mantra der lyder: Vov at være kritisk!

Christoffer Boserup Skov

Cand.mag.
cbskov@yahoo.dk